

Verbreiding van de SDE++ en realisatie van afspraken uit het Klimaatakkoord

Position paper ten behoeve van de Tweede Kamer

Inleiding

Met de verbreding richt de SDE++ zich niet meer alleen op de uitrol van duurzame energie, maar ook op andere projecten die zorgen voor CO₂-reductie. Daarmee is de verbrede SDE++ is een belangrijk instrument geworden voor het realiseren van afspraken in het Klimaatakkoord. Energie-Nederland vindt dit een belangrijke stap en juicht het stimuleren van andere opties voor CO₂-reducties daarom ook toe. De stap die in 2020 met de verbreding wordt gezet is een eerste aanzet. Door de verbreding wordt het instrument wel complexer en daarom kan er op aantal punten zeker verdere verbetering nodig zijn.

In deze notitie lichten wij er twee specifieke aandachtspunten uit waar verdere verbetering gewenst is om te waarborgen dat de verbrede SDE++ ook daadwerkelijk bijdraagt aan het realiseren van de afspraken uit het Klimaatakkoord:

- Hoe kan er gezorgd worden voor een koppeling tussen elektrificatie en meer duurzame opwekcapaciteit (zodat daarmee over de totale keten een reductie van CO₂ wordt bereikt)
- Hoe is de ontwikkeling van duurzame gas- en warmteprojecten in de gebouwde omgeving te waarborgen (zodat het reductiedoel voor deze sector wordt behaald).

Zorg voor een koppeling tussen elektrificatie en meer duurzame opwekcapaciteit

In het Klimaatakkoord is elektrificatie een belangrijke optie voor het bereiken van CO₂-reductie. Met name in de industrie kan dit er voor zorgen dat het gebruik van aardgas afneemt en de vraag wordt ingeruild voor elektriciteit om industriële processen te laten draaien. In de industrie zal dit leiden tot een daling van de CO₂-uitstoot, maar hangt de feitelijke CO₂-reductie af van de manier waarop de benodigde elektriciteit is opgewekt. Wanneer er tegenover de extra vraag naar elektriciteit geen extra duurzame opwekking staat, dan zal er meer stroom uit gas- of kolencentrales worden geproduceerd om die extra vraag te bedienen. De CO₂-uitstoot bij elektriciteitsopwekking zal dan toenemen en is er uiteindelijk netto geen CO₂-reductie door elektrificatie. Om dat te voorkomen moeten maatregelen die elektrificatie (de vraag naar elektriciteit) stimuleren, gelijk op gaan met maatregelen die zorgdragen voor een toename van hernieuwbare productie.

SDE++: onvoldoende koppeling van extra elektriciteitsvraag en meer duurzame opwekcapaciteit

Met de verbreding van de SDE++ wordt het mogelijk om naast projecten voor duurzame energie ook maatregelen te stimuleren, die leiden tot reductie van CO₂-uitstoot. Zo wordt subsidie mogelijk voor onder andere elektrificatie en waterstofproductie met elektrolyse. De verbrede SDE++ biedt de industrie daarmee de kans om te investeren in opties die het gebruik van aardgas voor processen vervangen. Volgens inschattingen van PBL zou dit een CO₂-reductie van circa 4 miljoen ton voor de industrie in 2030 kunnen opleveren en een stijging van de elektriciteitsvraag betekenen met circa 25 TWh.

In de huidige opzet van de verbrede SDE++ ontbreekt een eis die de elektriciteitsvraag van elektrificatieprojecten of waterstofproductie met elektrolyse direct of indirect koppelt aan duurzame opwekking. Dat brengt mee dat de SDE++ subsidie voor e-boilers en elektrolyzers kan leiden tot een verhoging van het aandeel fossiele bronnen in de landelijke mix. Zonder aanvullende investeringen in duurzame opwekcapaciteit (bovenop de afspraken in het Klimaatakkoord voor de elektriciteitssector), zou dit

kunnen resulteren in een stijging van 8 – 9 miljoen ton CO₂ in de energiesector als de industriële elektriciteitsvraag met 25 TWh toeneemt door elektrificatie en waterstofproductie met elektrolyse. De reductie met 4 miljoen ton bij de industrie voor realisatie van het Klimaatakkoord slaat dan om in een netto-stijging van emissies. Dit illustreert het belang dat er naast investeringen in elektrificatie en waterstofproductie met elektrolyse er ook gelijktijdig wordt geïnvesteerd in extra duurzame opwekcapaciteit.¹

In de voorgestelde regeling voor de verbrede SDE++ wordt een poging gedaan om dit risico op een netto stijging van de CO₂-uitstoot te voorkomen door de SDE++-subsidie voor e-boilers en elektrolyzers te beperken tot 2000 vollasturen per jaar. De veronderstelling daarbij is dat dit deze 2000 uren de laagste elektriciteitsprijzen van het jaar kennen en de elektriciteitsproductie dan vooral uit duurzame bronnen afkomstig is. Het is echter sterk de vraag of deze aanpak voldoende zekerheid en prikkel geeft voor de benodigde gelijktijdige investeringen in extra duurzame opwekcapaciteit.

Voorstellen voor een betere koppeling tussen elektrificatie en meer duurzame opwek

1. Het is belangrijk dat er een robuuste “routekaart” komt voor de verdere ontwikkeling van elektrificatie van de industrie die gelijk oploopt met extra opwekcapaciteit voor wind op zee, wind op land en zon-pv. Deze routekaart moet laten zien wat de verwachte vraag naar duurzame elektriciteit is vanuit de industrie in de komende jaren, zodat deze vraag kan worden afgezet tegen de benodigde extra investeringen in duurzame opwekcapaciteit. Ook is het wenselijk inzicht te geven in de benodigde financiële middelen. Door zekerheid te geven over de vraagontwikkeling, wordt zowel de belangrijke pijler van industriële CO₂-reductie alsook de benodigde extra groei van hernieuwbare elektriciteit geborgd. Daarmee wordt dan ook invulling gegeven aan de afspraken hierover in het Klimaatakkoord. Deze routekaart biedt ook zekerheid voor voorinvesteringen in de infrastructuur en ondersteunt zo het benodigde transitietempo.

Energie-Nederland roept de Tweede Kamer op om te pleiten voor een robuuste routekaart voor elektrificatie die EZK opstelt in samenwerking met de industrie alsmede Energie-Nederland, NWEA en Holland Solar.

2. Daarnaast is het van belang dat subsidie voor elektrificatie in de SDE++ alleen wordt verleend aan projecten waarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld dat zij stroom van hernieuwbare bronnen afnemen of projecten die kunnen aantonen dat zij een netto CO₂-reductie tot gevolg hebben. Daarmee wordt zeker gesteld dat subsidie voor elektrificatie niet leidt tot een hogere CO₂-uitstoot door grotere elektriciteitsproductie uit fossiele bronnen, maar bijdraagt aan de toename van hernieuwbare bronnen in de landelijk productiemix van elektriciteit.

Energie-Nederland roept de Tweede Kamer op om EZK te verzoeken om een onderzoek te doen naar manieren en mogelijkheden voor het koppelen van SDE++ subsidie voor elektrificatie aan extra investeringen in duurzame opwekcapaciteit. Over de uitwerking van deze koppeling voor de SDE++ is een afspraak in het Klimaatakkoord gemaakt, maar hier is tot nu toe geen opvolging aan gegeven.

¹ Ter illustratie van de omvang van de benodigde extra investeringen in duurzame opwekcapaciteit: een toename van de elektriciteitsvraag met 25 TWh in 2030 komt overeen met circa 6 GW extra aan wind op zee (bovenop de geplande 11 GW in 2030)

Waarborg de ontwikkeling van duurzame gas- en warmteprojecten in de gebouwde omgeving

Concurrentie tussen CO₂-reducerende technieken staat centraal in de toekenning van de SDE++. De opties met de hoogste kosteneffectiviteit (bij de verbrede SDE++ uitgedrukt als laagste kosten per vermeden ton CO₂) komen het eerste in aanmerking. Hier zit een spanning met de afspraken uit het Klimaatakkoord. Wanneer projecten die voor realisatie van sectorafspraken nodig zijn relatief duur zijn, dan kunnen deze in opeenvolgende rondes van de SDE++ buiten de boot vallen.

In de gebouwde omgeving doet deze spanning zich voor. Projecten voor duurzame warmte zitten relatief achter in de rangschikking van opties op basis van kosteneffectiviteit. Daarmee lopen deze opties de kans de komende jaren niet of onvoldoende aan bod te komen voor toekenning van SDE++, terwijl ze wel nodig zijn voor het op duurzame wijze aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving (bijv. met groen gas) of verder verduurzamen van de bronnen voor bestaande warmtenetten (zoals met aardwarmte of aquathermie eventueel in combinatie met bodempopslagsystemen).

Om de verduurzaming in de gebouwde omgeving te stimuleren is in het Klimaatakkoord opgenomen dat het rijk via de SDE++ hiervoor financiële middelen ter beschikking stelt. Die bijdrage is geraamd op 135 miljoen euro. Met name duurzame warmte en groen gas zouden hiermee in ontwikkeling moeten worden gebracht. Er zijn dus heldere afspraken gemaakt over het CO₂-doel voor de gebouwde omgeving gekoppeld aan een toezegging om hiervoor voldoende financiële middelen ter beschikking te stellen. De toepassing in de praktijk biedt echter onvoldoende zekerheden voor realisatie van projecten en daarmee het halen van de afgesproken doelstelling.

Energie-Nederland vindt het belangrijk dat er een toereikend instrumentarium is om de onrendabele toppen van verduurzamingsprojecten voor de transitie in de gebouwde omgeving af te kunnen dekken. Het is ook van belang dat de beoogde € 135 miljoen aan financiële middelen daadwerkelijk ter beschikking komen voor de gebouwde omgeving. Geborgd dient te worden dat er voldoende middelen beschikbaar zijn. Overwogen kan worden om plafonds toe te passen of een ander redelijk en op de korte termijn uitvoerbaar alternatief.

Voorstellen om de ontwikkeling van duurzame gas- en warmteprojecten beter te waarborgen:

1. Energie-Nederland stelt voor dat er een transparante monitoring wordt opgezet waarmee inzicht wordt geboden in de pijplijn aan verduurzamingsprojecten voor de gebouwde omgeving. Deze monitoring kan ingericht worden naar het voorbeeld van de Monitor Wind op Land als samenwerking tussen overheid en marktpartijen. Hiermee is actief te volgen of de realisatie voldoende op koers ligt.
2. Energie-Nederland bepleit dat het ministerie van EZK samen met BZK de resultaten van de najaarsronde van de SDE++ evalueert en beziet in hoeverre dit instrument voldoende en ook zekere ruimte biedt voor duurzame warmte- en groen-gasprojecten. Die evaluatie kan een opstap vormen voor aanpassing van de SDE++ of het inzetten van een alternatief instrument.
3. De SDE++ is niet het meest passende instrument voor technieken die meer in 'innovatieve' fase zitten. Energie-Nederland bepleit dat de ministeries EZK en BZK de aansluiting tussen de DEI-regeling voor innovatieve projecten en de SDE++ onderzoeken om te beoordelen of bepaalde warmte-opties tussen wal en schip vallen.